

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Kaniové a soudců JUDr. Filipa Dienstbiera a JUDr. Marie Žiškové v právní věci žalobce: **S METAL, s. r. o.**, se sídlem Veveří 456/9, Brno, zastoupen Mgr. Jaroslavem Marténkem, advokátem se sídlem Slavíčkova 827/1a, Brno, proti žalovanému: **Finanční úřad pro Jihomoravský kraj**, Územní pracoviště Brno III, se sídlem Šumavská 31, Brno, o žalobě na ochranu proti nečinnosti žalovaného, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2016, č. j. 31 A 91/2016 – 63,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 7. 11. 2016, č. j. 31 A 91/2016 – 63, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

[1] Žalobou podanou u Krajského soudu v Brně se žalobce domáhal toho, aby soud uložil žalovanému povinnost vydat meritorní rozhodnutí o výsledku daňové kontroly vedené u žalobce ve věci daně z přidané hodnoty za zdaňovací období červenec 2014 v řízení vedeném pod č. j. 3489448/14/3003-5402-708394.

[2] Krajský soud vyzval žalobce usnesením ze dne 25. 8. 2016, č. j. 31 A 91/2016 – 45, k zaplacení soudního poplatku za žalobu ve výši 2.000 Kč ve lhůtě 10 dnů. Žalobce podáním ze dne 13. 9. 2016 požádal o osvobození od soudního poplatku; v něm uvedl, že se následkem postupu žalovaného dostal do stavu, kdy má vynaložit na zaplacení soudního poplatku před krajským soudem částku, s jejímž zaplacením nepočítal, kterou nemá v rezervě a kterou nemůže uhradit za stávající situace, kdy žalovaný vydal dva zajišťovací příkazy na dosud nestanovenou daň z přidané hodnoty ve výši cca 40.000.000 Kč (obě

rozhodnutí žalovaného, kterými bylo žalobci uloženo zajištění úhrady na dosud nestanovenou daň, byla připojena k žalobě). Žalobce se tak dostal do situace, kdy kromě práva užívání ojetého motorového vozidla je odříznut od možnosti jakkoli disponovat se všemi peněžními i nepeněžními prostředky (obě rozhodnutí žalovaný vynutil exekucí na majetek žalobce). Žalobce dále uvedl, že soustřeďoval všechny své peněžní prostředky na bankovních účtech a jen minimum jich držel v pokladně, protože všechny platby prováděl bezhotovostním platebním stykem. Postup daňových orgánů přivedl žalobce do stavu druhotné platební neschopnosti a je ve vztahu k němu prakticky likvidační. Žalobce má závazky v řádu miliónů korun a nemá z čeho je hradit. Za takové situace mu nikdo neposkytne ani úvěr. Pro doložení své situace přiložil žalobce ke svému návrhu uvedené zajišťovací příkazy a účetní závěrku. Krajskému soudu bylo dále zasláno prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech, výkaz zisku a ztráty ke dni 31. 8. 2016, rozvaha k témuž dni a přiznání k dani z přidané hodnoty za období červen až srpen 2016. Z těchto údajů krajský soud zjistil, že žalobce disponuje krátkodobým finančním majetkem ve výši 374.000 Kč, krátkodobými pohledávkami ve výši 39.352.000 Kč a zásobami ve výši 192.000 Kč. Pasiva jsou tvořena především účetní ztrátou z minulých let ve výši 14.862.000 Kč a úvěry ve výši 10.175.000 Kč. Krátkodobé závazky dle rozvahy představují částku 4.524.000 Kč. Z uvedeného krajský soud dovodil, že úhrada částky ve výši 2.000 Kč nebude mít pro žalobce takový dopad, který by naplnil požadavky pro plné osvobození od soudních poplatků. Krajský soud zároveň uvedl, že jestliže žalobce tvrdil, že soustřeďoval své prostředky zejména na bankovních účtech a jen minimum v hotovosti, nijak soudu nedoložil rozdělení těchto prostředků, tedy nesdělil a nedoložil soudu stav pokladny a bankovních účtů. Proto krajský soud žalobci osvobození od soudních poplatků nepřiznal.

[3] Žalobce (stěžovatel) v kasační stížnosti namítá, že samotné šetření o jeho majetkových poměrech bylo provedeno neúplně a je z něj proto vyvozen nesprávný závěr o možnostech úhrady soudního poplatku. Pokud jde o to nejpodstatnější, tj. o vymahatelnost a použitelnost pohledávek stěžovatele v řádech desítek milionů korun, ty jsou v podstatné míře tvořeny prostředky zadrženými žalovaným v řízení, v němž jsou podle názoru stěžovatele průtahy. Stěžovatel se domnívá, že měl-li soud tvrzení a důkazy stěžovatele za nedostatečné, měl jej vyzvat k jejich doplnění, aby byly zjištěny nejen jeho majetkové poměry, ale také jeho možnost soudní poplatek uhradit. Stěžovatel je připraven svá tvrzení prokázat. Stěžovatel dále uvádí, že nemá žádné prostředky, které by použil na úhradu soudního poplatku s ohledem na skutečnost, že všechen jeho disponibilní majetek zajistil právě žalovaný formou zajišťovacích příkazů. Stěžovatel rovněž namítá, že se soud nezabýval hospodářskou využitelností stěžovatelova majetku (za situace, je-li k němu zakázána dispozice), možnostmi jeho zpeněžení či vlivem zpeněžení na hospodářské poměry stěžovatele a možnosti jeho dalšího podnikání. S ohledem na uvedené navrhuje stěžovatel usnesení krajského soudu zrušit a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

[4] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že je podána včas, osobou oprávněnou a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná.

[5] Důvodnost kasační stížnosti pak zdejší soud posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.). Ve věci přitom rozhodl bez nařízení jednání za podmínek vyplývajících z ustanovení § 109 odst. 2, věty první s. ř. s.

[6] Předně Nejvyšší správní soud upozorňuje stěžovatele, že procesním předpisem, dle kterého se vede řízení před správními soudy, a tedy i řízení o kasační stížnosti, je zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s." a nikoliv zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále jen „o. s. ř.", jak mylně uvádí stěžovatel v podané kasační stížnosti. S ohledem na podobnost právní úpravy osvobození od soudních poplatků v § 36 odst. 3 s. ř. s. a § 138 o. s. ř. a s ohledem na uplatněné stížnostní důvody však lze věc přes toto stěžovatelovo pochybení projednat. Nejvyšší správní soud pak v souladu s rozhodnutím rozšířeného senátu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19 (publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS) nevyžadoval zaplacení soudního poplatku za tuto kasační stížnost.
[7] Kasační stížnost je důvodná.

[8] Podle § 36 odst. 3 s. ř. s. *„[ú]častník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.*"

[9] Nejvyšší správní soud v prvé řadě uvádí, že při rozhodování o přiznání osvobození od soudních poplatků je nutno vycházet z toho, že *„§ 36 odst. 3 s. ř. s. stanoví výjimku z pravidla - soudní poplatky jsou účastníci řízení z dobrých důvodů (zejména kvůli omezení podání k soudům na ta, která jsou vskutku vážně míněna, a kvůli částečnému krytí nákladů na fungování justice) zásadně povinni platit a pouze výjimečně mají být od této povinnosti osvobozeni*" (usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74, publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS).

[10] Současně při posuzování návrhu na osvobození od soudních poplatků bere Nejvyšší správní soud v potaz účel institutu osvobození. Tímto účelem je ochrana práv účastníka řízení, pokud by mu mohla vzniknout vážná újma na jeho právech kvůli nedostatku finančních prostředků, která by mu v důsledku neschopnosti zaplatit soudní poplatek bránila účinně chránit svá práva v řízení před soudem. Smyslem tohoto institutu není kompenzovat navrhovateli finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. Navrhovatel žádající o osvobození od soudních poplatků proto musí v prvé řadě osvědčit, že jsou v jeho případě splněny zákonem stanovené předpoklady. Důkazní břemeno o tom, že jsou shora uvedené předpoklady splněny, nese navrhovatel (viz např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 1 As 23/2009 - 95, publ. pod č. 2163/2011 Sb. NSS).

[11] Dále judikatura konstantně uvádí, že *„[p]ovinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje*" (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publ. pod č. 537/2005 Sb. NSS).

[12] Přesto, že soud nezjišťuje z úřední povinnosti majetkové poměry účastníka a důkazní břemeno o tom, že jsou předpoklady pro osvobození splněny, nese navrhovatel, při posuzování, zda jsou uvedené předpoklady splněny, nemůže soud zůstat zcela pasivní (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 7. 2012, č. j. 8 As 64/2012 – 12). Rovněž lze odkázat na rozsudek ze dne 24. 9. 2008, č. j. 1 As 63/2008 - 34, podle něhož povinnost doložit nedostatek prostředků je sice na účastníkovi řízení, a nikoli na soudu, avšak pokud z předložených důkazů není možné dostatečně posoudit majetkové a sociální poměry žadatele a ověřit si jeho tvrzení, měl by soud žadatele poučit v tom smyslu, jakým způsobem může svá tvrzení prokázat, aby v řízení neutrpěl újmu.

[13] Ve stěžovatelově věci jsou pak podstatné též závěry uvedené v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 7. 2015, č. j. 2 As 153/2015 – 27. V něm soud dovodil, že *„[t]vrdí-li účastník řízení před správním soudem pro účely rozhodnutí o žádosti o osvobození od soudních poplatků, že nemá dostatečné prostředky, avšak existují-li pochyby o pravdivosti účastníkova tvrzení, je na soudu, aby si, pokud možno v součinnosti s účastníkem, dalším šetřením učinil co možná nejpřesnější obraz o tom, jaké jsou skutečné majetkové poměry účastníka.“*

[14] V nyní posuzované věci dle Nejvyššího správního soudu takové pochyby vyvstaly, s ohledem na shora zmíněnou judikaturu však nebylo namístě žádost o osvobození od soudních poplatků pro nevěrohodnost předložených údajů zamítnout. Měl-li soud pochybnosti o tvrzeních stěžovatele ohledně množství volných prostředků a možnosti dispozice s nimi, bylo na místě tyto pochybnosti odstranit a stěžovatele ke sdělení a doložení těchto rozhodných skutečností vyzvat.

[15] Nelze také odhlédnout od skutečnosti, že stěžovatel vede více řízení (s ohledem na vyloučení věcí k samostatnému projednání usnesením krajského soudu ze dne 9. 8. 2016, č. j. 31 A 85/2016 – 70) a že byl jeho majetek postižen zajišťovacími příkazy žalovaného na dosud nestanovenou daň z přidané hodnoty v částce cca 40.000.000 Kč.

[16] Z uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. napadené usnesení zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. V něm bude podle § 110 odst. 4 s. ř. s. soud vázán vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu. Krajský soud v konečném rozhodnutí rovněž rozhodne o nákladech řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 věta první s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. ledna 2017

JUDr. Lenka Kaniová
předsedkyně senátu